

PHÁT TRIỂN GIỐNG CAM VOI BẢN ĐỊA TRÊN ĐỊA BÀN HUYỆN TUYỀN HÓA

CAO NGỌC TÂN

Hợp tác xã SXKDDV Nông lâm nghiệp và Xây dựng Tiên Phong

Trong những năm gần đây huyện Tuyền Hóa đã thực hiện chính sách chuyển đổi cơ cấu cây trồng, trong đó có chuyển đổi cây trồng trên đất gò đồi, đặc biệt chú trọng phát triển cây có múi như bưởi, cam. Cây cam voi là loại cây có múi có từ lâu trên địa bàn huyện, cam voi cho năng suất cao đạt từ 50 - 70kg quả/cây/năm, cá biệt một số cây cho năng suất 100kg quả/cây/năm. Cam voi có vị ngọt thanh được sử dụng để ăn tươi hoặc ép lấy nước uống. Trong 100g thịt quả có 6 - 12% hàm lượng đường, khoáng Fe: 0,2mg; Ca: 26mg, vitamin C: 65mg. Cây cam voi cho thời gian thu hoạch dài từ tháng 10 - 12 âm lịch nên được người dân ưa chuộng vì sản phẩm an toàn, không có dư lượng thuốc bảo vệ thực vật, giá dao động từ 10.000 - 15.000đ/kg thấp hơn các cam khác nên có sức cạnh tranh cao.

Tuy nhiên, cây cam voi là loại cây bản địa có từ lâu nhưng chưa được chú trọng bảo tồn và phát triển. Phần lớn cây cam voi đã được trồng lâu năm, người dân trồng quảng canh, chưa chú trọng đầu tư, áp dụng khoa học kỹ thuật, vì vậy năng suất và sản lượng chưa tương xứng với tiềm năng của loại cây này.

Để phát triển cây cam voi thành cây hàng hóa, ứng dụng tiến bộ khoa học kỹ thuật nhằm tăng năng suất, bảo tồn giống bản địa, phát triển kinh tế dựa trên tiềm năng sẵn có tại địa phương, thì việc tiến hành xây dựng mô hình phát triển giống cam voi bản địa trên địa bàn huyện nhằm tăng thu nhập cho người dân trên một đơn vị diện tích, góp phần phát triển kinh

Sở KH&CN kiểm tra vườn cây cam voi trồng mới

Ảnh: TL

tế của địa phương, hình thành vùng sản xuất hàng hoá cung ứng ra thị trường sản phẩm chất lượng, an toàn, có nguồn gốc rõ ràng, tiến tới xây dựng thương hiệu cam voi gắn với đặc sản Tuyền Hóa là rất cần thiết.

Mục tiêu nhiệm vụ là theo dõi một số đặc tính, đặc điểm của cây cam mẹ làm cơ sở cho việc lựa chọn cây đầu dòng; Xây dựng, đánh giá khả năng sinh trưởng, phát triển của mô hình vườn cam được nhân giống từ cây mẹ; Đề xuất một số giải pháp kỹ thuật nhằm hoàn thiện quy trình trồng cam voi trên địa bàn huyện Tuyền Hóa.

Nội dung nhiệm vụ là lựa chọn 200 cây cam đủ tiêu chuẩn để làm cây mẹ nhân giống với 6 - 8 năm tuổi, đảm bảo sinh trưởng phát triển tốt, không bị nhiễm các bệnh nguy hiểm như Greening, Tristeza. Cây mẹ các năm trước cho năng suất ổn định từ 50kg quả/cây/năm trở lên, quả có trọng lượng từ 400 - 600 g/quả, có

vị ngọt thanh; Nhiệm vụ sử dụng nhân giống bằng phương pháp chiết cành và phương pháp ghép mắt; Trồng mới 1ha cam voi sử dụng giống cam được chiết từ các cây mẹ đã được bình tuyển từ vườn cây có sẵn của các hộ dân, theo dõi tình hình sinh trưởng, chăm sóc phòng trừ sâu bệnh trên diện tích trồng mới.

Sau gần 2 năm triển khai nghiên cứu từ tháng 8/2019 - 7/2021, nhiệm vụ lựa chọn 7 vườn cam của 7 hộ gia đình có tuổi cây từ 6 - 8 năm tại xã Thạch Hóa trên cơ sở các vườn cam đã chọn tiến hành bình tuyển 200 cây cam đạt tiêu chuẩn. Hoàn thành việc lựa chọn 688 (625 cành để trồng mới 01ha và 10% số cành dự phòng) cành cam đủ tiêu chuẩn để chiết nhân giống. Tiến hành lựa chọn 5 vườn của 5 hộ gia đình đảm bảo đủ diện tích, chân đất phù hợp để trồng cam, hộ có lao động đảm bảo cho công tác trồng và chăm sóc cây cam.

Đánh giá về khả năng sinh trưởng, phát triển của cây cam voi mẹ

Đối với những cây cam đã trồng lâu năm thì mức độ tăng trưởng chiều cao chậm. Qua gần 2 năm theo dõi chiều cao trung bình chỉ tăng 0,67m, chiều cao cây cam voi ở vùng đất gò đồi xã Thạch Hóa đạt từ 3,3 - 4m (trung bình 3,61m), mức độ tăng chiều cao không đồng đều giữa các tháng trong năm. Các thời điểm có tốc độ tăng trưởng chiều cao nhiều rơi vào giai đoạn cây ra lộc. Các thời điểm tăng chiều cao mạnh vào tháng 8 - 9 lúc cây ra lộc Thu vào đầu mùa mưa, sau khi cây được bón thúc (kỳ điều tra 16/9/2019 và 16/8/2020); vào tháng 2 - 3 vào thời điểm cây ra lộc Xuân (kỳ điều tra 16/2/2020 và 16/3/2021); vào thời điểm cây ra lộc Hè đối với những vườn đảm bảo đủ nước tưới chiều dài lộc tăng mạnh dẫn đến chiều cao tăng khá, còn những vườn nước tưới không đầy đủ mức độ tăng trưởng thấp.

Về động thái tăng trưởng đường kính tán cây cho thấy, cây tăng mạnh vào các thời điểm cây ra lộc. Đường kính thân có sự tăng trưởng tỷ lệ thuận với chiều cao cũng như đường kính tán cây. Tuy nhiên, mức độ tăng

trường đường kính thân cây không nhiều, đặc biệt đối với những cây càng nhiều năm tuổi càng có mức độ tăng ít hơn so với những cây ít năm tuổi hơn.

Đánh giá về khả năng sinh trưởng, phát triển của cây cam voi trồng mới

Ngay sau khi có nguồn giống đã tiến hành trồng mới 1ha, qua theo dõi sự sinh trưởng và phát triển của vườn cam voi trồng mới cho thấy:

Đối với cây cam voi cành chiết, tỷ lệ sống sau 2 tháng trồng đạt 95%, sau khi tiến hành trồng dặm vào đầu tháng 3 để đảm bảo số lượng 625 cây thì tỷ lệ sống đạt 100%. Tuy nhiên, tại thời điểm nắng hạn kéo dài từ tháng 3 đến tháng cuối 7/2020, một số cây cam trồng mới thiếu nước tưới sinh trưởng phát triển kém và có 285 cây chết. Cơ quan chủ trì đã đề xuất và được Sở Khoa học và Công nghệ đồng ý cho trồng bổ sung cây cam ghép mắt (gốc ghép là cây bưởi chua, mắt ghép được lấy từ 200 cây đã được chọn chăm sóc để nhân giống), tỷ lệ sống đạt 100%.

Cuối năm 2020 đến đầu năm 2021 tình hình thời tiết thuận lợi tạo điều kiện cho cây cam phát triển mạnh. Tốc độ tăng trưởng của chiều cao nhiều nhất vào thời kỳ cây ra lộc Xuân 9,52cm ở kỳ điều tra 16/3/2021. Tăng trưởng đường kính tán nhiều nhất 16,05cm ở kỳ điều tra 16/3/2021. Sau trồng 16 tháng chiều cao trung bình của cây đạt 1,3m, đường kính tán trung bình đạt 1,8m, đường kính thân trung bình đạt 3,25cm. Đến nay, một số cây cam trồng bằng giống chiết cành đã cho quả bói.

Đối với cây cam voi gốc ghép do mới trồng được 3 tháng cho thấy, sau 1 tháng trồng cây đang giai đoạn bén rễ nên không nhận thấy sự tăng trưởng về chiều cao, đường kính tán cũng như đường kính thân, tỷ lệ sống đạt 100%. Từ tháng thứ 2 đến tháng thứ 3 thì cây có sự sinh trưởng, phát triển tương đối đều.

Đánh giá các chỉ tiêu theo dõi về sinh trưởng của lộc

Đối với cây cam, sự xuất hiện lộc là biểu hiện bắt đầu một giai đoạn sinh trưởng mới.

Qua theo dõi sự xuất hiện lộc và thời gian sinh trưởng cho thấy, cam voi ở năm thứ nhất sau trồng lộc ra rải rác, không đồng đều. Có những cây sau trồng 2 - 3 tháng đã cho ra lộc, nhưng có nhiều cây sau 4 - 5 tháng mới nảy lộc, thời gian ra lộc thường dao động từ 10 - 15 ngày; số lượng cành lộc/cành gốc: 4 - 5 cành; chiều dài cành lộc 18 - 25cm, số lá trên cành lộc 7 - 10 lá.

Sang đến năm thứ hai, cây cam xuất hiện lộc khá tập trung, có 3 đợt ra lộc chủ yếu trong năm: Lộc Xuân: thường xuất hiện vào đầu tháng 2 và kết thúc cành vào đầu tháng 3 là những cành mang quả; Lộc Hè: xuất hiện vào giữa tháng 4 và kết thúc vào đầu tháng 5, lộc hè mọc ra từ cành Xuân cùng năm; Lộc Thu: thường xuất hiện vào cuối tháng 7 đầu tháng 8 và kết thúc vào cuối tháng 8, mọc ra từ cành Hè và cành Xuân cùng năm. Ngoài ra, trên cây cam còn xuất hiện thêm lộc Đông, tuy nhiên số lượng ít, cành yếu những cành này thường được cắt tỉa trong quá trình tỉa cành, tạo tán cho cây cam. Các đợt lộc sau dài hơn các đợt lộc trước, số lá trên một lộc tăng dần. So với đợt lộc Xuân năm 2020 thì đợt lộc Xuân năm 2021 có chiều dài cành, số lá lớn hơn nhiều.

Đánh giá về mức độ gây hại của một số loài sâu, bệnh hại chính trên cây cam voi trồng mới

Sâu bệnh hại cam rất đa dạng về thành phần loài, các đối tượng gây hại biến động mật độ hàng năm và tập trung phá hoại vào các đợt lộc. Qua theo dõi thời điểm phát sinh gây hại của các đối tượng sâu, bệnh hại trong năm cho thấy, các đối tượng tập trung gây hại vào các thời điểm khác nhau trong năm. Trên đợt lộc Xuân, các đối tượng gây hại chủ yếu là sâu vẽ bùa, bệnh ghẻ do nấm. Trên các đợt lộc Hè và Thu, ngoài các đối tượng như trên đợt lộc Xuân, các đối tượng sâu, bệnh hại khác tiếp tục xuất hiện đó là nhện đỏ.

Theo diễn biến phát sinh sâu bệnh mà sử dụng thuốc một cách hợp lý, mang lại hiệu quả cao, ưu tiên các sản phẩm sinh học. Trường hợp chỉ xuất hiện một đối tượng thì sử

dụng loại thuốc đặc hiệu có tính chất chọn lọc cao, an toàn với thiên địch. Trường hợp cùng một lúc xuất hiện nhiều đối tượng phát sinh gây hại cần phải can thiệp bằng thuốc hóa học. Chọn thuốc có phổ tác động rộng hoặc hỗn hợp nhiều loại thuốc để giảm số lần phun trên một đơn vị diện tích, tiết kiệm chi phí. Cụ thể như sâu vẽ bùa dùng luân phiên một số loại thuốc: Cygold, Dylan 2EC phun thuốc khi sâu non mới xuất hiện theo các đợt lộc ra có độ dài từ 1,5 - 2cm; Bệnh ghẻ sử dụng luân phiên các loại thuốc như: Ridomil Gold, Coc 85 WP để tiến hành phun phòng khi cây ra lộc non, bệnh chớm xuất hiện; Rầy chổng cánh tiến hành phun thuốc trừ lúc cây ra đợt non tập trung, có thể dùng các loại thuốc Actara WG, Bassa 40EC; Nhện đỏ sử dụng thuốc Octus để phòng trừ.

Đánh giá về hiệu quả kinh tế - xã hội

Việc đầu tư chăm sóc cho cây cam mẹ tăng năng suất, chất lượng quả lên đã tăng giá trị trên một đơn vị diện tích. Trên cơ sở đó khuyến cáo cho người dân thực hiện đúng quy trình trồng, chăm sóc cây cam voi nhằm mang lại hiệu quả cao. Đối với cây tại vườn trồng mới sinh trưởng phát triển tốt là mô hình thực nghiệm để người dân mạnh dạn đầu tư mở rộng diện tích và nhân rộng mô hình ra trên địa bàn huyện.

Từ kết quả nghiên cứu của nhiệm vụ sẽ là cơ sở để khuyến cáo người dân áp dụng quy trình nhân giống, trồng và chăm sóc cây cam voi nhằm đạt hiệu quả cao. Tạo tiền đề cho việc mở rộng diện tích, hình thành nên các vùng trồng cam voi thâm canh mang lại hiệu quả kinh tế cao, góp phần bảo tồn giống bản địa, cung ứng ra thị trường sản phẩm chất lượng, an toàn, có nguồn gốc rõ ràng, tiến tới xây dựng thương hiệu cam voi gắn với đặc sản Tuyên Hóa. Đồng thời tạo việc làm cho lao động nông thôn, nâng cao thu nhập cho người dân, thúc đẩy phát triển kinh tế tại các xã vùng gò đồi trên địa bàn huyện Tuyên Hóa ■